

УДК 337 : 069.01– 057. 875

НАТАЛІЯ ПУСЕПЛІНА*(Полтава)***МУЗЕЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО
ІНТЕРЕСУ В ХОДІ ВИКЛАДАННЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

Розглянуто проблему формування у студентів педагогічних вишів інтересу до професійної діяльності, використання освітньо-виховного потенціалу музейних комплексів, визначені методи, форми і засоби її реалізації.

***Ключові слова:** музейно-педагогічна діяльність, професійний інтерес, музейно-педагогічне середовище.*

Потреба підвищення ефективності підготовки вчителя в руслі завдань інтеграції освіти України до європейського співтовариства зумовлює необхідність удосконалення педагогічного процесу вищої школи та системи його наукового та навчально-методичного забезпечення на засадах загальнолюдських і національних цінностей. У зв'язку з цим актуалізується значення музейно-педагогічної діяльності як засобу виховання громадянина і формування конкурентноздатного фахівця, відродження і поширення історичного досвіду та самобутньої культурної спадщини українського народу.

Проблему формування та становлення інтересу до професії вчителя, висвітлювали Я.А.Коменський, Дж.Локк, І.Гербарт, Ж.-Ж.Руссо, П.Ф.Каптерев, К.Д.Ушинський, В.О.Сухомлинський, О.О.Абдулліна, Ю.К.Бабанський, А.М.Бойко, Л.В.Кондрашова, Л.С.Нечепоренко, В.О.Сластьонін, Г.І.Щукіната інші педагоги.

Інтерес як саморегулятивну характеристику людини, що взаємодіє з навколишнім світом, уточнення його психологічної суті як взаємозв'язку зовнішнього й внутрішнього досліджували Б.Г.Ананьєв, В.І.Ковальов, В.М.Мясищев, Л.С.Рубінштейн.

Метою статті обрано визначення методів, форм і засобів використання освітньо-виховного потенціалу музейно-педагогічної діяльності у формуванні професійного інтересу майбутніх учителів.

Науковці характеризують поняття «інтерес» як складне особистісне утворення, що характеризує педагогічний професіоналізм, провідний мотив навчально-пізнавальної діяльності студентів, засіб їх підготовки до творчої праці [2, с. 207]. Під «професійним інтересом» визначають «безпосереднє емоційне практично-пізнавальне ставлення до професії, яке за сприятливих умов переходить у особистості на конкретну професійну діяльність, мотиви і цілі якої співпадають» [3, с. 60]. Професійну спрямованість розкривають як позитивне ставлення до професії, придатність, мотивацію, інтереси, цінності, відносини, готовність до діяльності, професійну усталеність [1, с. 124].

Оскільки, музейно-педагогічна діяльність має вирішувати завдання духовного наповнення внутрішнього світу людини, збагачення національної аксіосфери й загальнокультурного досвіду, недопущення нівелювання і роз-

чинення національного в уселюдських досягненнях, актуальним сьогодні є використання її освітнього потенціалу у підготовці майбутнього вчителя та формуванні пізнавального і професійного інтересу.

На нашу думку, цілісний педагогічний процес через інтеграцію навчання і виховання сприяє формуванню єдиної системи професійно спрямованих знань, умінь і навичок, і, на їх основі – мотивації, стимулів діяльності, інтересу, світогляду й ідеалів і переконань особистості фахівця. При цьому музейно-педагогічна діяльність у системі освіти набуває особливого значення, оскільки успішна реалізація виховного впливу передбачає як бездоганне володіння професійними знаннями, вміннями й навичками, так і високі особистісні якості майбутнього вихователя.

Уважаємо, спеціально організоване музейно-педагогічне середовище є результатом творчої інтеграційної діяльності всіх суб'єктів педагогічного процесу вищого навчального закладу, об'єднаних спільною метою підготовки компетентного вчителя на рівні сучасних вимог. У контексті дослідження проблеми, стрижневим елементом створення спеціально організованого музейного середовища є музейний (музейно-педагогічний) комплекс вищого навчального закладу, зокрема, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, який є засобом формування професійного інтересу та є проекцією навчально-виховного простору, підпорядкованого завданням підготовки майбутнього вчителя. Музейний комплекс розглядаємо, як об'єднання відносно самостійних музеїв, кімнат-музеїв, музейних аудиторій, структурний підрозділ вищого педагогічного закладу освіти, функціонування якого підпорядковане загальній меті формування особистості майбутнього вчителя та його підготовці до виховної роботи, зміст діяльності якого визначається реалізовуваними ним функціями (виховна, освітня, науково-дослідницька) і специфікою завдань підготовки майбутнього вчителя. Аналітичне вивчення функціонування музейно-педагогічного комплексу вищого закладу освіти дає підстави стверджувати, що останній, по-перше, втілює в життя виховний і науково-дослідницький потенціал музею через інтеграцію традиційних та інноваційних методів і форм навчання та виховання; по-друге, формує професійний інтерес і сприяє ефективному використанню музейного потенціалу у виховній взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу; по-третє, забезпечує підготовку майбутніх учителів до виховної роботи засобами музейно-педагогічної діяльності; по-четверте, реалізує принцип єдності урочної, позакласної і позашкільної, аудиторної і позааудиторної діяльності особистості в умовах спеціально організованого музейного середовища на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії студентів і викладачів, учителів і учнів; по-п'яте, реалізує виховну, наукову, ознайомлювальну, культурологічну, середовищну функції музейно-педагогічної діяльності.

Розроблений нами навчальний посібник «Музейно-педагогічна діяльність як засіб виховання майбутнього вчителя і викладача вищої школи» дає змогу використання потенціалу музейно-педагогічної діяльності у системі викладання дисциплін психолого-педагогічного циклу. Інтеграція операційного компонента (методів, форм і засобів) музейно-педагогічної діяльності та дидактики вищої школи забезпечує професійно-педагогічну підготовку як безпосередньо музейно-педагогічними засобами (в умовах музейного середовища), так і у педагогічному процесі вишу загалом (через навчально-виховну, до-

слідницьку, дозвіллеву діяльність). Інтеграція елементів музейно-педагогічної діяльності до змісту загальноосвітніх і фахових професійно-педагогічних дисциплін забезпечує підпорядкованість педагогічного процесу підготовки майбутнього вчителя в музейно-педагогічному середовищі меті та завданням виховання [2].

У процесі розробки посібника нами врахована необхідність поєднання традиційних та інноваційних методів, форм і засобів навчання (лекція, екскурсія, Інтернет-презентація, відеозаписи екскурсій, виставок, виховних заходів у музеях за участю педагогів і студентів); цілеспрямованого конструювання єдиного музейно-педагогічного середовища на базі музейного комплексу вищого навчального закладу; орієнтація студентів на можливості розв'язання актуальних проблем виховання музейними засобами; інтегрування елементів музейно-педагогічної діяльності до змісту загальноосвітніх та фахових професійно-педагогічних дисциплін, що передбачає використання музейних засобів на заняттях із «Інтегрованого курсу теорії та історії педагогіки», «Методики виховної роботи», курсу «Персоналії в історії української педагогіки», під час усіх видів педагогічних практик, проведення культурно-масових заходів, науково-практичних конференцій тощо.

Так, на лекції «Проблема мети виховання в історії, сучасній педагогіці та школі. Зарубіжна педагогіка про мету виховання» з «Інтегрованого курсу теорії та історії педагогіки» рекомендуємо розкрити традиційне значення музею як соціально-культурного центру української громади, необхідність реалізації його виховного, соціально-педагогічного й культурного потенціалу в умовах сучасної освітньо-виховної практики загальноосвітніх та вищих навчально-виховних закладів.

Розглядаючи тему «Українська етнопедагогіка як джерело розвитку педагогічної науки і практики. Педагогічні ідеї, культура і традиції українського народу та їх роль у розбудові національної освіти», доцільно застосовувати мультимедійні засоби (наприклад: Інтернет-презентації етнографічних музеїв, відеозаписи екскурсій, виставок, виховних заходів у музеях за участю учнів, учителів, педагогів і студентів, громадськості), які стимулюють активність і забезпечують емоційність сприйняття, діалогічність взаємодії студентів і вчителя.

На лекції «Поняття про дидактику, її історичний розвиток і сучасний стан. Принципи навчання та їх реалізація в українській національній школі» при висвітленні питання сучасних дидактичних теорій та інноваційних технологій у практиці вітчизняної і зарубіжної школи доцільним є розгляд проблеми модернізації та інтеграції музейно-педагогічної діяльності у сучасному виховному просторі, його тенденцій та перспектив.

Вивчаючи тему «Становлення форм організації навчання. Урок – основна форма навчального процесу», розкриваючи питання нестандартних уроків та їх характеристики, доцільно акцентувати увагу на моделюванні уроку в музейному середовищі, використовуючи вітчизняний та зарубіжний педагогічний досвід.

На лекції «Формування, самовиховання і саморозвиток наукового світогляду особистості у процесі навчально-виховної діяльності» слід розглянути питання педагогічних умов забезпечення ефективності формування наукового світогляду школярів засобами музейно-педагогічної діяльності.

При засвоєнні теми «Історико-теоретичні основи морального та правового виховання» актуальною є проблема реалізації музейного потенціалу як засобу морального виховання молоді.

Лекційний матеріал теми «Історико-теоретичні основи естетичного та екологічного виховання школярів» доцільно пов'язати з питаннями залучення учнів до музейно-педагогічної діяльності (факультативів, гуртків, роботи в краєзнавчих експедиціях, участі в літературно-художніх заходах, виставковій роботі тощо) як дієвого засобу естетичного виховання.

Організаційними формами навчально-виховного процесу зі здійснення підготовки майбутніх учителів та використання музейно-педагогічної діяльності як дієвого засобу виховання і формування професійного інтересу нами визначено лекції, семінари-практикуми, консультації, навчальні конференції, екскурсії, презентації, виставки, факультативні заняття, участь студентів у роботі творчих майстерень, у конкурсах, традицієзнавчі та науково-пошукові зібрання, а також усі види педагогічної практики. В умовах інтеграції освітньої системи України до європейського й світового простору, зокрема актуалізації проблеми поєднання навчальної і науково-дослідної діяльності студентів, особливого значення набувають самостійна робота, індивідуальні та групові консультації, що є ефективними формами педагогічного керівництва навчальною і, особливо, науково-дослідницькою діяльністю студентів. Вони надають викладачеві можливість здійснювати своєчасну діагностику засвоєння професійних знань, формування професійного інтересу майбутніх учителів, сприяють реалізації індивідуального і диференційованого підходів. Під час консультування допомагаємо майбутнім учителям визначитися з тематикою наукових повідомлень, статей і виступів на студентських конференціях, з'ясувати проблемні питання, які виникають упродовж розробки сценаріїв, презентацій, експозицій, інших форм музейно-педагогічної діяльності. Використання методу „інтелектуального штурму” спрямовуємо на активізацію розумової діяльності через спільний пошук вирішення складної педагогічної проблеми. Подібно до навчальної дискусії, цей метод забезпечує формування культури професійного спілкування, вміння працювати в команді, сприяє подоланню шаблонів і стереотипів мислення. Важливе значення методу „інтелектуального штурму” полягає в розкритті творчого потенціалу особистості педагога. Серед актуальних педагогічних проблем, які пропонуємо студентам для аналізу: „Створення шкільного музею та використання його освітньо-культурного потенціалу у виховній діяльності загальноосвітнього навчального закладу”, „Краєзнавча робота як напрям музейно-педагогічної діяльності”, „Інноваційні форми роботи в освітньо-виховній діяльності сучасного музею” й ін.

Практика свідчить, що музейно-педагогічна діяльність студентів і викладачів на базі музейного комплексу педагогічного університету розкриває широкі можливості як для глибшого ознайомлення майбутніх учителів із безпосереднім змістом навчальних предметів, так і сприяє формуванню професійного інтересу. У свою чергу, виховання особистості майбутнього вчителя на національно-культурних традиціях українського народу із опорою на загальнолюдські цінності, глибоке знання теоретичних засад і методики виховання у поєднанні зі сформованою музейно-педагогічною компетентністю забезпечує готовність учителя до реалізації завдань національного виховання.

Таким чином, аналіз та узагальнення наукових досліджень дозволяють стверджувати, що переосмислення сучасної освітньої концепції музею базується на аксіологічно-антропоцентричному підході, безпосередньо пов'язується з реформуванням освіти на засадах індивідуалізації, гуманізації та співробітництва. При цьому музей виконує роль унікального освітньо-виховного центру передачі наукового, художнього, історичного досвіду поколінь, діалогу культур, а також створення необхідних умов для самореалізації особистості, формування професійної спрямованості вчителя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Іванченко Є.А. Дослідження щодо виявлення професійної спрямованості студентів та результати її формування в системі інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів / Є.А.Іванченко // Наука і освіта. – Одеса, 2009. – № 10. – С.123 – 129.
2. Пусепліна Н.М. Музейно-педагогічна діяльність як засіб виховання майбутнього вчителя і викладача вищої школи: навч. посіб. для студ. і магістрант. вищ. закл. освіти / Н.М. Пусепліна. – Полтава: ПНПУ ім.В.Г. Короленка, 2016. – 95 с.
3. Симоненко В.Д. Профессиональная ориентация учащихся в процессе трудового обучения / В.Д. Симоненко. – М. : Просвещение, 1985. – 224 с.

НАТАЛИЯ ПУСЕПЛИНА

МУЗЕЙНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ИНТЕРЕСА В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

Рассмотрена проблема формирования у студентов педагогических вузов интереса к профессиональной деятельности, использования образовательно-воспитательного потенциала музейных комплексов, выявлены методы, формы и средства их реализации.

Ключевые слова: музейно-педагогическая деятельность, профессиональный интерес, музейно-педагогический среда.

NATALIA PUSEPLINA

MUSEUM-PEDAGOGICAL ACTIVITY AS MEANS OF FORMING PROFESSIONAL INTEREST IN THE PROCESS OF TEACHING PEDAGOGICAL COURSES

In this article problems of forming interest in professional activity for the students of higher pedagogical institutions, usage of educational potential of museum complexes are considered; methods, forms and facilities of their realization are educed.

Museum-pedagogical activity has to settle the tasks of spiritual filling of internal sphere of a human, enriching national value range and common cultural experience, non-admission of levelling and dissolution of national values in common to all mankind's achievements. Usage of its educational potential in future teachers' training and forming their cognitive and professional interest are topical today.

Scientists characterize the concept of "interest" as a complex personality phenomenon, which embodies pedagogical professionalism, leading reason for educational-cognitive activity of students, and it is the means of their training to creative labour. Due to integration of teaching and education a fundamental pedagogical process assists forming the joint system of the professionally directed knowledge, abilities and skills.

In the system of education museum-pedagogical activity takes on a special significance, as successful realization of educational influence needs the irreproachable possessing professional knowledge, abilities and skills and high personal internals of future educator.

The museum-pedagogical environment is considered as a result of a specially organized creative integration activity of all subjects of pedagogical process of higher educational establishment, incorporated by general purpose of training a competent teacher at the level of modern requirements.

The training book "Museum-pedagogical activity as means of education of a future teacher and a pedagogue of higher school" reflects a possibility of usage of museum-pedagogical activity potential in the system of teaching disciplines of psychological and pedagogical cycle.

The understanding of the modern educational conception of the museum is based on anthropocentric and axiological approaches that are in direct contact with reformation of education on principles of individualization, humanizing and cooperation. Thus a museum carries out the role of unique educational centre of transmission of scientific, artistic, historical experience of generations, dialogue of cultures, and also creation of necessary conditions for self-realization of personality and forming professional orientation of a teacher.

Keywords: museum-pedagogical activity, professional interest, museum-pedagogical environment.